

ПЕРЕДМОВА

Ілюстрована енциклопедія “Скульптура” (ІЕС) є результатом наукової співпраці двох представників провідних львівських мистецьких навчальних закладів. Перший том словника (від А до Аянт) уклали професор кафедри монументально-декоративної скульптури Львівської національної академії мистецтв В. Д. Гоголь та професор кафедри архітектури та реставрації Інституту архітектури та дизайну Національного університету “Львівська політехніка” Ю. Р. Диба. Науковий патронат над цією працею здійснював директор Інституту архітектури та дизайну професор Б. С. Черкес.

За своєю типологією ІЕС належить до спеціалізованих галузевих енциклопедій. У поле зору укладачів потрапили найрізноманітніші питання, пов’язані з історією розвитку скульптури, серед іншого – факти, поняття, явища, правила та твори і персоналії окремих скульпторів. ІЕС акумулює у текстах та ілюстраціях індивідуальний і колективний досвід та подає найважливішу, на думку авторів, інформацію у галузі скульптури, а в окремих випадках – дотичних до неї знань з інших галузей образотворчого мистецтва та архітектури. Окремі статті, що відходять від прямої дослідницької тематики, не змінюють загальної концепції ІЕС. Їхня поява в реєстрі має на меті окреслити ширшу сферу професійної діяльності скульптора чи визначити параметри культурно-освітньої соціалізації студента, що вивчає скульптуру.

Мета створення ІЕС

ІЕС – це чи не перша у світовій науці спроба узагальнити та систематизувати виклад знання про мистецтво скульптури. Основна мета цього видання – продемонструвати читачеві досягнення людського генія у мистецтві скульптури і висвітлити загальний стан та сучасний рівень суспільного прогресу в цій галузі.

Енциклопедія призначена дати читачам необхідний довідковий матеріал, який допоможе їм зрозуміти багато творів скульптури, ознайомитися з поняттями, образами, сюжетами, персоналіями, технологіями та матеріалами, а ширше – задовольнити глибокий інтерес до історії мистецтва.

Читацька аудиторія

Як і більшість сучасних галузевих енциклопедій, ІЕС передовсім призначена для кваліфікованого читача. Сконцентровану у ній інформацію можна використати у фаховій діяльності скульпторів та мистецтвознавців, які звертатимуться до енциклопедії за довідкою, необхідною у професійній, науковій чи практичній діяльності.

Пропоноване видання може стати незамінним посібником для молоді, яка лише здобуває фах скульптора, історика мистецтва, реставратора творів мистецтва чи архітектора. Разом з тим ІЕС мала б також задовольнити запити масового читача, зацікавленого в осягненні азів високого мистецтва.

Структура ІЕС

Під час укладання енциклопедії та підготовці енциклопедичних статей автори насамперед використовували усталені погляди, знання та факти, що визнані наукою як необхідні та придатні для загального користування. Дотримання цього принципу забезпечує певну стійкість та нормативність знань й закріплює досягнуте у теорії та практиці. Проте в деяких статтях теоретичного змісту висвітлено проблеми, що не мають у науці усталених поглядів. У подібних випадках автори, які є спеціалістами у своїх галузях, беруть на себе відповідальність за формулювання і зміст статей, у яких відображається їхнє наукове бачення та концепції. Такий підхід є характерним для авторських енциклопедій, до яких належить ІЕС.

Гасла реєстру ІЕС розміщені за алфавітом. Для зручності у користуванні енциклопедичні статті, що розпочинаються на певну літеру, згруповано у блоки меншого обсягу – Аа, Аб, Ав тощо.

Основу видання формують статті-довідки, які висвітлюють вузькі, конкретні поняття. Історичні екскурси характерні передовсім для статей-оглядів, які розкривають основні проблеми та тенденції, притаманні певній темі. Такі статті зазвичай є дещо більшими за обсягом та відрізняються ґрунтовністю викладу. Статті-біографії містять відомості про осіб (скульпторів, історичних та міфологічних персонажів, діячів культури тощо) і складаються з їхньої біографічної довідки та фактичних досягнень. Статті-відсилання мають допоміжний, службовий характер і скеровують читача до інших статей.

Для спрощення пошуку окремих гасел в ІЕС створено покажчик заголовків, вибудований в алфавітному порядку. Цей покажчик містить номери сторінок, на яких гасла згадуються в тексті енциклопедії. Alphabetical pointer скерує читача до англійського відповідника заголовка.

У ІЕС використано скорочення загальноновживаних слів і словосполучень, перелік яких подано у списку умовних скорочень. Тут містяться скорочення назв мов, загальних і власних назв та бібліографічні скорочення. Скорочення також застосовано до заголовків, повторюваних у викладі змісту статей, які позначаються лише їхніми початковими літерами.

Бібліографічний довідник містить упорядкований та об'єднаний у два блоки список літератури. Окремим блоком, що має назву “Енциклопедії, словники та довідники”, подано літературу довідкового характеру. Цей бібліографічний блок уміщує такі підрозділи: а) мистецтво, скульптура, дизайн; б) персоналії; в) архітектура, урбаністика, будівництво, конструкції; г) історія, археологія, релігія, міфологія, етнографія; д) семантика, семіотика; е) наука, культура, естетика, філософія, педагогіка; є) перекладні словники.

У другому блоці бібліографічного довідника під назвою “Дослідження” літературу згруповано у таких підрозділах: а) історія розвитку мистецтва та архітектури; б) персоналії; в) історія розвитку, різновиди і жанри скульптури; г) теорія, анатомія, техніка виконання, технології та матеріали скульптури.

Бібліографічний довідник не зв'язано системою покликів з викладом реєстрових статей, оскільки, на думку авторів, це б істотно ускладнило роботу з ІЕС. Його перелік має рекомендаційний характер, а основне призначення – допомагати читачам у освіті та самоосвіті й пропагувати знання про мистецтво. Бібліографічний довідник першого тому не має завершеного вигляду, адже його заплановано доповнювати з кожним наступним томом, орієнтуючись на вже визначену структуру. До реєстру подано лише ті видання, з якими автори ознайомилися у паперовому чи електронному вигляді та мали змогу вивірити бібліографічні описи, дані до яких беруть безпосередньо з видання. Опис складається з обов'язкових елементів – основного заголовка, авторів, року видання, обсягу тощо.

ІЕС ілюстрована. Переважна більшість статей супроводжуються зображенням певного твору скульптури, який безпосередньо пов'язаний із подією, фактом, явищем, об'єктом чи особою, описаними у конкретній статті.

Обсяг та структура енциклопедичних статей

Самостійною одиницею цього видання є енциклопедична стаття – стислий та максимально насичений інформацією мінітекст, у якому використано стандартні засоби, дотримано принципів економності, простоти, повноти та ефективності опису змісту поняття. До структури статті входить заголовне слово, його пояснення та супровідна ілюстрація (здебільшого).

Заголовки статей набрано потовщеним шрифтом. Заголовки, присвячені персоналіям, переважно складаються з прізвища та імені, проте стосовно осіб східноєвропейського походження практикується використання форми по батькові.

Варіанти назв, відомі різночитання чи псевдоніми подано у статтях-відсиланнях, які скеровують до основної статті. Українське гасло дубльовано у дужках його російським та англійським відповідником.

Обсяг статей нормується вичерпністю їхнього змісту та мінімально обмежується доступною авторам інформацією. Цілісність змісту та форми ІЕС досягається однаковою структурою статей, побудованих за певним зразком, загальним для кожної групи статей. Виклад змісту статей принципово різниться тільки за тематикою, але не за стилем чи структурою. Статті однакової тематики автори намагалися структурувати за послідовністю викладу матеріалу.

Статті-довідки складаються зі слова-заголовка, етимологічної довідки (в дужках) та дефініції (пояснення походження іншомовного слова). За наявності кількох значень терміна, їхні дефініції, як і дефініції слів-омонімів, подано в одній статті. Перед кожним із таких пояснень проставлено цифру з крапкою. Подібно структуровано і статті-огляди, де під номерами можуть фігурувати структурні частини опису певного явища чи події.

Складнішу структуру мають статті-біографії. У заголовку потовщеним шрифтом зазначено прізвище, ім'я та по батькові особи (російськомовний відповідник у переданні латиницею, зазвичай у автентичній для носія формі). Далі в дужках зазначено число, місяць, рік народження та смерті особи.

Основна частина (текст статті) зазвичай розпочинається інформацією про місце народження. Відомості про родинні стосунки (батьки, брати, сестри, подружжя) фіксуються, якщо в родині були відомі митці, науковці чи знані громадські або політичні діячі. Далі йдуть відомості про освіту, де згадується навчальний заклад та роки навчання. У біографічній довідці відзначаються наукові ступені, звання, почесні звання (рік отримання) та важливі нагороди і премії (рік отримання та назва установи, що присуджує премію). Важливою є інформація про місця праці. Вона містить назви установ, підрозділів (роки праці) та посади (рік отримання). Також тут подано характеристику діяльності – професійної, громадської, політичної та її оцінка у основних здобутках, зокрема фіксується участь у виставках та конкурсах. Вказуються основні праці (твори) та місця їхнього встановлення чи зберігання.

Статті-біографії здебільшого проілюстровано авторськими творами. Підписи до скульптурних творів, крім назви, містять дані про авторів, місце розташування чи зберігання і дату створення. У підписах до об'єктів фігурує тільки їхня назва. Не ілюстровано лише окремі статті фактологічного характеру.

Загальні зауваження

За формальними ознаками ІЕС, як і будь-яке інше енциклопедичне видання, є компілятивним твором, у якому сконцентровано досвід української та закордонної науки. Все ж, запропоновані тексти не є простим запозиченням і копіюванням ідей. Укладачі пропонують власне бачення його задуму та ідеології. Також автори і редактори ІЕС усвідомлюють масштаби задуманого й відчувають вагу відповідальності за підготовку майбутніх томів. Цілком природно, що майбутня робота над ІЕС є тривалою справою, яку, за потреби, підхопить молодше покоління науковців інституцій, де працюють автори.

Очевидно, у тексті ІЕС траплятимуться недогляди та помилки. Автори виправлятимуть їх у кожному наступному томі й готові з вдячністю прийняти зауваження і пропозиції читачів щодо поліпшення якості цього видання.

Сподіваємося, що потенційний читач і користувач ІЕС належно оцінить пророблену велику та відповідальну роботу. Також висловлюємо щире подяку всім, хто словом чи ділом долучився до справи й посприяв виходу у світ першого тому.

*Василь ГОГОЛЬ
Юрій ДИБА*